

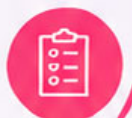
با ایران توشه
یک قدم جلوتر
باش!

ایران توشه
توشه ای برای موفقیت

ایران توشه، مرجع دانلود فایل های کمک آموزشی دانش آموزان و کنکوری ها

دانلود رایگان آزمون های آزمایشی
قلمچی، خیلی سبز، گاج و ...

دانلود رایگان گام به گام تمامی دروس

دانلود رایگان نمونه سوالات امتحانی
(نوبت اول و دوم) و امتحانات نهایی

دانلود رایگان جزوه های کمک آموزشی
و شب امتحانی

همه چیز
برای موفقیت
تو!

Google

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

کافیست هر فایلی که نیاز دارید
را در گوگل به این صورت جستجو کنید:

فایل مورد نیاز + ایران توشه

مثال:

دانلود گام به گام دوازدهم تجربی ایران توشه

irantooshe.ir

t.me/irantooshe

گام به گام جامعه‌شناسی (۲) یازدهم

فصل اول

عنوان فصل: فرهنگ جهانی

از صفحه‌ی ۱ تا صفحه‌ی ۳۴ کتاب

در این فایل پاسخ فعالیت‌ها، کارهای کلاسی، تمرین‌ها و پرسش‌های فصل فرهنگ جهانی آمده است.
مباحث فصل: جهان فرهنگی، فرهنگ جهانی، نمونه‌های فرهنگ جهانی (۱ و ۲)

این فایل توسط سایت ایران توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

تهیه شده در ایران توشه، توشه‌ای برای موفقیت

irantooshe.ir

فهرست پرسش‌ها

۱	صفحه ۳۰ گفت‌وگو کنید — درس اول؛ جهان فرهنگی ... ۵
۲	صفحه ۳۰ گفت‌وگو کنید — درس اول؛ گروه تلفیق ۵
۳	صفحه ۴۰ بیندیشید — درس اول؛ جهان انسانی ۶
۴	صفحه ۵۰ با هم تکمیل کنید — درس اول؛ نمودار جهان انسانی ... ۶
۵	صفحه ۵۰ گفت‌وگو کنید — درس اول؛ ورود اندیشه‌ی فردی به فرهنگ ... ۶
۶	صفحه ۶۰ بیندیشید — درس اول؛ جهان تکوینی ۷
۷	صفحه ۷۰ بیندیشید — درس اول؛ تعامل جهان‌ها ۷
۸	صفحه ۷۰ با هم تکمیل کنید — درس اول؛ نمودار جهان هستی ... ۷
۹	صفحه ۸۰ بیندیشید — درس اول؛ دیدگاه‌های جهان‌ها ... ۸
۱۰	صفحه ۹۰ فعالیت — درس اول؛ فیلم بچه‌های آسمان ... ۸
۱۱	صفحه ۹۰ بیندیشید — درس اول؛ محیط‌زیست و تعامل جهان‌ها ... ۹
۱۲	صفحه ۹۰ بیندیشید — درس اول؛ آیات و تعامل جهان‌ها ... ۹
۱۳	صفحه ۱۰۰ خلاصه کنید — درس اول؛ جهان فرهنگی ۹
۱۴	صفحه ۱۱۰ گفت‌وگو کنید — درس دوم؛ فرهنگ‌های ایران ... ۱۰
۱۵	صفحه ۱۱۰ با هم تکمیل کنید — درس دوم؛ تداوم تاریخی و گستره‌ی جغرافیایی ... ۱۰
۱۶	صفحه ۱۲۰ بیندیشید — درس دوم؛ فرهنگ جهانی ۱۱

۲۶ صفحه ۲۲ · تحلیل کنید — درس سوم؛ تأثیرات فرهنگ سلطه ... ۱۵	۱۷ صفحه ۱۳ · گفت‌وگو کنید — درس دوم؛ مدینه‌ی فاسقه ... ۱۱
۲۷ صفحه ۲۵ · گفت‌وگو کنید — درس سوم؛ تهاجم فرهنگی ... ۱۶	۱۸ صفحه ۱۴ · بیندیشید — درس دوم؛ وجه اشتراک شعر و آیه ... ۱۲
۲۸ صفحه ۲۵ · با هم تکمیل کنید — درس سوم؛ انواع استعمار ... ۱۶	۱۹ صفحه ۱۴ · بیندیشید — درس دوم؛ ارزش‌های جهان‌شمول ... ۱۲
۲۹ صفحه ۲۶ · خلاصه کنید — درس سوم؛ نمونه‌های فرهنگ جهانی (۱) ... ۱۷	۲۰ صفحه ۱۴ · با هم تکمیل کنید — درس دوم؛ انواع فرهنگ‌ها ... ۱۲
۳۰ صفحه ۳۰ · تحقیق کنید — درس چهارم؛ ارزش‌های نادیده‌گرفته‌شده ... ۱۷	۲۱ صفحه ۱۵ · بیندیشید — درس دوم؛ نبود معیار حقیقت ... ۱۳
۳۱ صفحه ۳۲ · تحقیق کنید — درس چهارم؛ ناسیونالیسم در جهان اسلام ... ۱۸	۲۲ صفحه ۱۷ · گفت‌وگو کنید — درس دوم؛ انسان‌های فرهنگ جهانی ... ۱۳
۳۲ صفحه ۳۲ · با هم تکمیل کنید — درس چهارم؛ مراحل گسترش فرهنگ اسلامی ... ۱۸	۲۳ صفحه ۱۷ · با هم تکمیل کنید — درس دوم؛ ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب ... ۱۴
۳۳ صفحه ۳۳ · خلاصه کنید — درس چهارم؛ نمونه‌های فرهنگ جهانی (۲) ... ۱۹	۲۴ صفحه ۱۸ · خلاصه کنید — درس دوم؛ فرهنگ جهانی ... ۱۴
	۲۵ صفحه ۱۹ · بیندیشید — درس سوم؛ جامعه‌ی تغلب ... ۱۵

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

ایران توشه
توشه‌ای برای موفقیت

به چهار گروه تقسیم شوید و در هر گروه، با توجه به آنچه خوانده‌اید، یکی از پرسش‌های زیر را بررسی کنید. برای هر گروه یک دبیر جلسه و یک نماینده انتخاب کنید. دبیر جلسه خلاصه‌ی گفت‌وگوهای اعضای گروه را ثبت می‌کند. نماینده‌ی هر گروه دست‌نوشته‌های دبیر جلسه را در کلاس می‌خواند.

تفاوت جهان اجتماعی و جهان طبیعی چیست؟

سال گذشته فرهنگ را چگونه تعریف کردید؟

فرهنگ چه نقشی در هویت‌یابی افراد و جهان اجتماعی دارد؟

هویت جهان اجتماعی بیشتر از لایه‌های عمیق فرهنگ (عقاید و ارزش‌ها) تأثیر می‌گیرد یا لایه‌های سطحی آن (هنجارها و نمادها)؟ چرا؟

گروه اول: جهان طبیعی پیش از انسان و مستقل از اراده‌ی او وجود دارد و قوانین ثابت و ناآگاهانه دارد؛ اما جهان اجتماعی را انسان‌ها با آگاهی، اندیشه و عمل مشترک خود می‌سازند و با تغییر باورها و رفتار آن‌ها دگرگون می‌شود. جهان اجتماعی معنادار و هدفمند است.

گروه دوم: فرهنگ مجموعه‌ی عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای مشترک مردم یک جامعه است که شیوه‌ی زندگی اجتماعی آن‌ها را شکل می‌دهد.

گروه سوم: فرهنگ به افراد جامعه هویت می‌دهد، یعنی می‌گوید چه کسی هستند، چگونه بیندیشند و رفتار کنند. جامعه نیز با فرهنگ خود از جوامع دیگر متمایز می‌شود و هویت اجتماعی می‌یابد.

گروه چهارم: هویت جهان اجتماعی بیشتر از لایه‌های عمیق فرهنگ یعنی عقاید و ارزش‌ها تأثیر می‌گیرد؛ زیرا هنجارها و نمادها بر پایه‌ی عقاید و ارزش‌ها شکل می‌گیرند و مانند میوه‌ها و برگ‌های درخت از ریشه تغذیه می‌کنند. هنجارها و نمادها می‌توانند تغییر کنند بی‌آنکه هویت اصلی عوض شود، اما تغییر عقاید و ارزش‌ها هویت را دگرگون می‌کند.

نمایندگان گروه‌ها، گروه تلفیق را شکل دهند. اعضای گروه تلفیق درباره‌ی ارتباط مباحث گروه‌ها گفت‌وگو کنند، نتیجه و چکیده‌ی بحثشان را ارائه دهند و با راهنمایی دبیر آن را بازبینی کنند.

چکیده‌ی بحث: جهان اجتماعی برخلاف جهان طبیعی ساخته‌ی انسان‌هاست. فرهنگ، که همان عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و نمادهای مشترک است، به این جهان شکل و هویت می‌دهد. در میان لایه‌های فرهنگ، عقاید و ارزش‌ها که در عمیق‌ترین لایه‌اند، بیشترین نقش را در هویت جهان اجتماعی دارند و هنجارها و نمادها نمود بیرونی آن‌ها هستند. پس هویت افراد و جامعه با فرهنگ، و فرهنگ با عقاید و ارزش‌ها پیوند دارد.

آیا می‌توانید برخی از پدیده‌هایی را که به جهان انسانی تعلق دارند نام ببرید؟

جهان انسانی محصول اندیشه و عمل انسان است. نمونه‌ها:

- زبان، خط، کتاب و دانش‌های گوناگون
- شهر، خانه، جاده، پل و ابزارهای ساخته‌ی انسان
- هنر، شعر، موسیقی و معماری
- قانون، دولت، نهادهای آموزشی و اقتصادی
- دین‌داری، آداب و رسوم و اخلاق اجتماعی

نمودار زیر را کامل کنید. (جهان انسانی ← جهان ذهنی / جهان فرهنگی)

نمودار جهان انسانی

جهان انسانی	بخش فردی: جهان ذهنی	بخش اجتماعی: جهان فرهنگی
ویژگی	زندگی شخصی و فردی؛ ابعاد ذهنی، اخلاقی و روانی؛ دانسته‌ها، تجربه‌ها و خلیات ویژه‌ی هر فرد	زندگی اجتماعی انسان‌ها؛ فرهنگ و شیوه‌ی زندگی مشترک که محصول آگاهی و عمل مشترک است
نمونه	اندیشیدن درباره‌ی یک موضوع، باورهای شخصی	گفتن و نوشتن اندیشه، رفتار با دیگران براساس اندیشه و تصمیم

میان دو بخش ذهنی و فرهنگی تناسب و هماهنگی وجود دارد.

درباره‌ی راه‌های ورود یک اندیشه‌ی فردی به حوزه‌ی فرهنگ گفت‌وگو کنید.

اندیشه‌ی فردی تا زمانی که در ذهن فرد است به جهان ذهنی تعلق دارد؛ هنگامی که بیان یا اجرا شود وارد جهان فرهنگی می‌شود. راه‌های این ورود:

- بیان به صورت گفتار یا نوشتار، مانند نوشتن کتاب یا مقاله
- آفرینش اثر هنری، مانند ساختن مجسمه یا نقاشی

- رفتار براساس اندیشه و تصمیم با دیگران، مانند مهربانی و کمک به دیگری
- آموزش و انتقال اندیشه به دیگران و پذیرفته شدن آن توسط جامعه

بیندیشید

صفحه ۶

۶

میدانیم که تمامی پدیده‌های جهان هستی محصول زندگی انسان نیستند. آیا می‌توانید برخی از این پدیده‌ها را نام ببرید؟ ... جهان تکوینی شامل چه بخش‌هایی است؟

نمونه‌ی پدیده‌های غیرانسانی: کوه، دریا، خورشید و ستارگان، گیاهان و جانوران، باد و باران. جهان تکوینی پیش از انسان بوده و مستقل از خواست او وجود دارد. بخش‌های آن به دو دیدگاه بستگی دارد: در یک دیدگاه تنها جهان طبیعت است؛ از نظر متفکران مسلمان جهان تکوینی شامل جهان طبیعت و جهان فوق طبیعت (ماوراءطبیعت، مانند فرشتگان) است.

بیندیشید

صفحه ۷

۷

درباره‌ی جهان‌های مختلف و رابطه‌ی آن‌ها با هم دیدگاه‌های متفاوتی وجود دارد. آیا می‌توانید برخی از این دیدگاه‌ها را حدس بزنید؟

- جهان طبیعت مهم‌ترین جهان است و ذهن و فرهنگ نیز هویتی طبیعی و مادی دارند.
- جهان فرهنگی مهم‌ترین جهان است و جهان ذهنی و تکوینی تابع آن‌اند.
- هر سه جهان فرهنگی، ذهنی و تکوینی مهم‌اند و با یکدیگر تعامل دارند.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

این فایل توسط سایت ایران‌توشه تهیه شده است.

irantooshe.ir

با هم تکمیل کنید

صفحه ۷

۸

با توجه به جهان‌هایی که تاکنون از آن‌ها سخن گفته‌ایم، نمودار زیر را کامل کنید. (جهان هستی)

نمودار جهان هستی

جهان هستی	شاخه‌ی اول	شاخه‌ی دوم
دسته‌ی اصلی	جهان تکوینی (مستقل از انسان)	جهان انسانی (محصول زندگی انسان)
بخش‌ها	جهان طبیعت و جهان فوق طبیعت (از نظر متفکران مسلمان)	جهان ذهنی (بخش فردی) و جهان فرهنگی (بخش اجتماعی)

هر سه جهان طبیعت، ذهن و فرهنگ با هم تعامل دارند؛ و از نظر قرآن جهان فوق طبیعت نیز بخشی از جهان تکوینی است.

ببندیشید

صفحه ۸

۹

شما کدام یک از دیدگاه‌ها را درست می‌دانید؟ فکر می‌کنید کدام یک فرصت تعامل صحیح انسان با خودش و جهان هستی را فراهم می‌کند؟

دیدگاه سوم درست‌تر است؛ زیرا جهان تکوینی، ذهنی و فرهنگی هر سه مهم‌اند و بر یکدیگر اثر می‌گذارند. اگر فقط طبیعت را مهم بدانیم، تفاوت علوم انسانی و طبیعی و نقش اراده و فرهنگ انسان نادیده می‌ماند؛ و اگر فقط فرهنگ را مهم بدانیم، جهان طبیعت صرفاً ماده‌ی خام می‌شود و ذهن و اختیار فرد اهمیت خود را از دست می‌دهد.

تنها دیدگاه سوم، شناخت درست از انسان و جهان و در نتیجه تعامل صحیح با خود، جامعه و طبیعت را ممکن می‌سازد. در نگاه قرآن نیز جهان تکوینی با افراد و جوامع رفتاری حکیمانه دارد و فرد و جامعه هر دو مسئول‌اند.

فعالیت

صفحه ۹

۱۰

این فیلم را ببینید و مصادیق نگاه دینی سازنده‌ی فیلم را در آن بیابید و درباره‌ی آن گفت‌وگو کنید.

- انتخاب نام علی و زهرا برای دو قهرمان اصلی و نام «بچه‌های آسمان» برای فیلم
- باورهای عمیق مذهبی خانواده و رفتن علی به نماز و مسجد و کوچه‌ای با نوشته‌ی «یا صاحب‌الزمان»
- شرافت، قناعت و صداقت خانواده با وجود فقر
- نمایش تلاش، امید و مسئولیت‌پذیری فرزندان در برابر مشکل
- سکانس پایانی که ماهی‌ها به فرمان خدا به پای تاول‌زده‌ی علی بوسه می‌زنند و نشان می‌دهد جهان تکوینی به تلاش انسان پاسخ می‌دهد

گفت‌وگوی کلاسی: نگاه دینی فیلم نشان می‌دهد باور به خدا و تعامل جهان فرهنگی با جهان تکوینی در زندگی عادی مردم دیده می‌شود.

بیندیشید

صفحه ۹

۱۱

وضعیت امروزی محیط‌زیست، نتیجه‌ی چه باورهایی درباره‌ی انسان و طبیعت است؟

بحران محیط‌زیست نتیجه‌ی باورهایی است که طبیعت را فقط ماده‌ی خام و ابزار سود و بهره‌برداری انسان می‌دانند، آن را بی‌روح و فاقد حرمت می‌پندارند، انسان را مالک مطلق و برتر از طبیعت می‌دانند و جنبه‌های معنوی و مسئولیت انسان در برابر خدا و طبیعت را نادیده می‌گیرند. این نگاه به مصرف‌گرایی و تخریب منابع انجامیده است.

بیندیشید

صفحه ۹

۱۲

برخی آیات قرآن کریم، مانند آیه‌ی ۴۱ سوره‌ی روم، آیه‌ی ۹۶ سوره‌ی اعراف و آیه‌ی ۲۷۶ سوره‌ی بقره از تعامل فعال جهان تکوینی با جهان فرهنگی سخن می‌گویند. نمونه‌های این تعامل را در این آیات بیابید.

- **روم (۴۱):** فساد در خشکی و دریا به سبب اعمال مردم آشکار شد تا خدا برخی از نتایج کارهایشان را به آنان بچشاند؛ یعنی اعمال انسان‌ها بر طبیعت اثر می‌گذارد.
 - **اعراف (۹۶):** اگر مردم شهرها ایمان می‌آوردند و تقوا پیشه می‌کردند، برکات آسمان و زمین بر آن‌ها گشوده می‌شد؛ اما چون تکذیب کردند به کیفر اعمالشان گرفتار شدند.
 - **بقره (۲۷۶):** خداوند ربا را نابود می‌کند و صدقات را افزایش می‌دهد؛ یعنی رفتار اقتصادی انسان بر برکت و رشد مال اثر دارد.
- در همه‌ی آیات، باور و رفتار انسان‌ها (جهان فرهنگی) بر جهان تکوینی اثر می‌گذارد و جهان تکوینی نیز با آنان رفتاری حکیمانه دارد.

خلاصه کنید

صفحه ۱۰

۱۳

خلاصه کنید: برای پیدا کردن مطالب مهم درس از خود پرسید این درس به دنبال پاسخ دادن به چه پرسش‌هایی است. مطالب مهم درس را در قالب جمله بنویسید. (در قسمت «مفاهیم اساسی»، مفاهیم را تعریف کنید یا ارتباط آن‌ها را نشان دهید.)

فرض کنید می‌خواهید مطالبی را که در این درس یاد گرفته‌اید به زبان و قلم خودتان به دیگران آموزش دهید.

مفاهیم اساسی: جهان فرهنگی، جهان ذهنی، جهان انسانی، جهان تکوینی، جهان طبیعت، عقاید اساسی (هستی‌شناسانه، انسان‌شناسانه، معرفت‌شناسانه).

- هر فرهنگ در عمیق‌ترین لایه‌ی خود به پرسش‌های بنیادین هستی‌شناسانه، انسان‌شناسانه و معرفت‌شناسانه پاسخ می‌دهد و این پاسخ‌ها شالوده‌ی آن فرهنگ‌اند.
- جهان انسانی به بخش فردی (جهان ذهنی) و بخش اجتماعی (جهان فرهنگی) تقسیم می‌شود.
- جهان فرهنگی محصول آگاهی و عمل مشترک انسان‌هاست و با جهان ذهنی هماهنگ است.
- جهان تکوینی مستقل از انسان است و از نظر متفکران مسلمان شامل جهان طبیعت و فوق طبیعت می‌شود.

- جهان‌های ذهنی، فرهنگی و تکوینی با هم رابطه و تعامل دارند و قرآن بر این تعامل تأکید می‌کند.

متن خلاصه: جهان هستی از جهان تکوینی و جهان انسانی ساخته شده است. جهان انسانی، که محصول اندیشه و عمل انسان است، بخش فردی (جهان ذهنی) و بخش اجتماعی (جهان فرهنگی) دارد. بخش اجتماعی هویتی فرهنگی دارد و فرهنگ با پاسخ به پرسش‌های بنیادین بشر شکل می‌گیرد. جهان‌ها با هم تعامل دارند و شناخت درست این روابط به تعامل صحیح انسان با خود، جامعه و طبیعت می‌انجامد.

گفت‌وگو کنید

صفحه ۱۱

۱۴

در سرزمین پهناور ایران در طول تاریخ چه فرهنگ‌هایی شکل گرفته‌اند؟ چه عناصری از این فرهنگ‌ها باقی مانده است؟

در این سرزمین فرهنگ‌های گوناگونی مانند فرهنگ عیلامی، هخامنشی، اشکانی، ساسانی و در دوره‌ی اسلامی فرهنگ ایرانی - اسلامی شکل گرفته است.

عناصر باقی‌مانده: زبان فارسی، جشن‌هایی مانند نوروز و مهرگان و چهارشنبه‌سوری، شعر و ادب، برخی نام‌ها، معماری و باغ‌سازی ایرانی، فرش، و آداب مهمان‌نوازی.

با هم تکمیل کنید

صفحه ۱۱

۱۵

جدول فرهنگ، نمونه، تداوم تاریخی بالا، گستره‌ی جغرافیایی وسیع را کامل کنید.

فرهنگ‌ها از نظر تداوم تاریخی و گستره‌ی جغرافیایی

فرهنگ	نمونه	تداوم تاریخی بالا	گستره‌ی جغرافیایی وسیع
ژاپن	فرهنگ ژاپنی	✓	—
اینکاها	فرهنگ اینکایی (آمریکای جنوبی)	—	—
اسلام	فرهنگ اسلامی	✓	✓
مسیحیت	فرهنگ مسیحی	✓	✓
ایران باستان	فرهنگ هخامنشی و ساسانی	✓	—
مغول	فرهنگ مغولی	—	✓

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

بیندیشید

صفحه ۱۲

۱۶

فرهنگ جهانی چیست؟ چرا برخی از فرهنگ‌ها جهانی می‌شوند؟

فرهنگ جهانی فرهنگی است که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در جهان گسترش می‌یابد. فرهنگ‌ها به دو دلیل جهانی می‌شوند: (۱) فرهنگی که عقاید و ارزش‌هایش سعادتمندی انسان‌ها را دنبال می‌کند و عام و جهان‌شمول است؛ (۲) فرهنگی که عقاید و ارزش‌هایش قومی است ولی نگاهی سلطه‌جویانه دارد و با قدرت از مرزهای خود فراتر می‌رود. فرهنگ‌های قومی بدون نگاه سلطه‌جویانه جهانی نمی‌شوند.

گفت‌وگو کنید

صفحه ۱۳

۱۷

فرهنگی که عقاید، ارزش‌ها، هنجارها و رفتارهای آن مطابق نیازهای فطری باشد همان فرهنگ حق است. فارابی جامعه‌ای را که عقاید و ارزش‌های آن حق باشد اما هنجارها و رفتارهای آن موافق و همسو با حق نباشد، «مدینه‌ی فاسقه» می‌نامد. درباره‌ی نمونه‌های تاریخی فرهنگ‌هایی که در آن‌ها عقاید و ارزش‌ها با هنجارها و رفتارهایشان سازگار نیست، گفت‌وگو کنید.

- جامعه‌ی اسلامی در دوران خلافت: عقاید و ارزش‌های اسلامی (عدالت، برابری، اخوت) وجود داشت، اما در رفتار حاکمان، اشرافی‌گری، تبعیض قومی و قبیله‌ای و ظلم دیده می‌شد.
- جوامعی که از حقوق بشر، آزادی و برابری سخن می‌گویند ولی در عمل به استعمار و تبعیض نژادی دست زده‌اند.
- جوامعی که از عدالت دم می‌زنند ولی رفتار مسئولان آن‌ها با ثروتمندانی و رانت همراه است.

در چنین جوامعی میان آنچه ادعا می‌شود و آنچه انجام می‌شود فاصله است و به همین دلیل فرهنگ آن‌ها ناپایدار و ناکارآمد می‌شود.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

بیندیشید

صفحه ۱۴

۱۸

به نظر شما وجه اشتراک مطالب بالا چیست؟ (شعر صائب تبریزی: «تار و پود عالم امکان به هم پیوسته است / عالمی را شاد کرد آن کس که یک دل شاد کرد» و آیهی ۳۲ سورهی مائده)

هر دو بر ارزش جان و شادی یک انسان و پیوند همه‌ی انسان‌ها تأکید می‌کنند. در شعر شاد کردن یک دل مثل شاد کردن جهان است و در آیه کشتن یک انسان بی‌گناه مانند کشتن همه‌ی مردم و نجات یک انسان مثل زنده کردن همه است؛ یعنی کرامت انسان‌ها مشترک است و رفتار با یک انسان بر همه‌ی بشر اثر دارد. این همان عقاید و ارزش‌های مشترک انسانی است.

بیندیشید

صفحه ۱۴

۱۹

آیا می‌توانید به برخی از ارزش‌های عام و جهان‌شمول اشاره کنید؟

- حقیقت (حق‌گرایی)
- معنویت
- عدالت
- آزادی
- تعهد و مسئولیت
- عقلانیت
- احترام به کرامت انسانی و پذیرش تفاوت‌ها

با هم تکمیل کنید

صفحه ۱۴

۲۰

جدول انواع فرهنگ‌ها براساس قابلیت جهانی شدن، نمونه‌ها و پیامد را کامل کنید.

انواع فرهنگ‌ها براساس قابلیت جهانی شدن

انواع فرهنگ‌ها براساس قابلیت جهانی شدن	نمونه‌ها	پیامد
دارای ارزش‌های عام و جهان‌شمول	اسلام و ارزش‌های توحیدی و انسانی	جهانی شدن سالم؛ دنبال کردن سعادت همه‌ی انسان‌ها، همزیستی و صلح
دارای ارزش‌های قومی و قبیله‌ای با نگاه سلطه‌جویانه	صهیونیسم، سرمایه‌داری، جامعه‌ی تغلب، امپراتوری‌های جهانگشا	جهانی شدن همراه با سلطه؛ تقسیم جهان به مرکز و پیرامون و نابرابری، بهره‌کشی و جنگ
دارای ارزش‌های قومی و قبیله‌ای بدون نگاه سلطه‌جویانه	فرهنگ‌های قومی و بومی مانند اینکاها	از محدوده‌ی قوم و منطقه‌ی خود فراتر نمی‌روند و جهانی نمی‌شوند

بیندیشید

صفحه ۱۵

۲۱

تصور کنید ما انسان‌ها برای تشخیص صحیح یا غلط بودن اندیشه‌ها، افکار و اعمال هیچ‌گونه میزان و معیاری نداشتیم. در آن صورت، چه وضعیتی پیدا می‌کردیم؟ در چه صورت یک فرهنگ از چنین معیارهایی محروم می‌شود؟

در این صورت هر کس هر چه می‌خواست درست می‌پنداشت، گفت‌وگو و داوری درباره‌ی ارزش‌ها بی‌معنا می‌شد، حق و باطل و ظالم و مظلوم از هم جدا نمی‌شدند و قدرتمندان هر چه می‌خواستند توجیه می‌کردند؛ جامعه به هرج و مرج و بحران می‌افتاد. فرهنگی که به حقیقت قائل نباشد از چنین معیارهایی محروم می‌شود؛ زیرا نمی‌تواند عقاید و ارزش‌های خود را بسنجد و از حقانیت آن‌ها دفاع کند.

گفت‌وگو کنید

صفحه ۱۷

۲۲

پیش از این، درباره‌ی تناسب زندگی فردی با زندگی فرهنگی سخن گفتیم. اگر فرهنگ جهانی ویژگی‌های جهان‌شمول گفته شده را داشته باشد، انسان‌هایی که در چنین فرهنگی پرورش می‌یابند چه ویژگی‌هایی خواهند داشت؟ چه انسان‌هایی و با چه ویژگی‌هایی می‌توانند چنین فرهنگی را پدید آورند؟

انسان‌های پرورش‌یافته در چنین فرهنگی حقیقت‌جو، معنوی، عدالت‌خواه، آزاده، مسئولیت‌پذیر و اهل تعقل و گفت‌وگو هستند و تفاوت‌ها را محترم می‌شمارند؛ مقهور جبر و سلطه نمی‌شوند و به دیگران ظلم نمی‌کنند.

کسانی می‌توانند چنین فرهنگی را بسازند که خود به حقیقت، معنویت و عدالت ایمان داشته باشند، به رشد انسان‌ها و آزادی آن‌ها از قید و بندهای ظالمانه علاقه‌مند باشند، مسئولیت جامعه را بپذیرند و برای پاسخ به پرسش‌های ثابت و متغیر بشر بیندیشند و تلاش کنند.

با هم تکمیل کنید

صفحه ۱۷

۲۳

جدول ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب و توضیحات را کامل کنید.

ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب

ویژگی‌های فرهنگ جهانی مطلوب	توضیحات
حقیقت	باور به حقیقت و معیار سنجش عقاید و ارزش‌ها؛ فقدان آن دفاع از حقانیت ارزش‌ها را ناممکن می‌کند.
معنویت	توجه به نیازهای ابدی و معنوی انسان در کنار نیازهای مادی؛ نبود آن به بحران‌های روحی و روانی می‌انجامد.
عدالت	جلوگیری از قطبی شدن جهان، بهره‌کشی و پایمال شدن حقوق انسان‌ها.
آزادی	رهایی انسان از قید و بندهایی که مانع کمال و حقوق او می‌شوند؛ با پاسخ به «آزادی از چه؟» و «آزادی برای چه؟».
تعهد و مسئولیت	ایجاد روحیه‌ی مسئولیت در انسان‌ها و نفی جبرگرایی برای تحقق ارزش‌های جهان‌شمول.
عقلانیت	پاسخ به پرسش‌های ثابت بشر (مانند معنای مرگ و زندگی) و پاسخ به پرسش‌های متغیر بشر (مانند محیط‌زیست و پیری جمعیت) براساس عقاید بنیادین.

توشه‌ای برای موفقیت

خلاصه کنید

صفحه ۱۸

۲۴

خلاصه کنید: مطالب مهم درس را در قالب جمله بنویسید. مفاهیم اساسی درس (فرهنگ جهانی و ...) را تعریف کنید یا ارتباط آن‌ها را نشان دهید.

مفاهیم اساسی: فرهنگ جهانی، فرهنگ سلطه (استکبار)، منطقه‌ی مرکزی و پیرامونی، فرهنگ حق، مدینه‌ی فاسقه، ارزش‌های جهان‌شمول (حقیقت، معنویت، عدالت، آزادی، مسئولیت، عقلانیت).

○ فرهنگی که از مرزهای جغرافیایی و قومی عبور می‌کند و در پهنه‌ی جهان گسترش می‌یابد، فرهنگ جهانی است.

- فرهنگ‌های قومی، فقط با نگاه سلطه‌جویانه جهانی می‌شوند؛ مانند صهیونیسم و سرمایه‌داری که جهان را به مرکز و پیرامون تقسیم می‌کنند.
- فرهنگی که سلطه‌ی یک قوم یا گروه را بر دیگران می‌آورد و آن‌ها را ناتوان می‌کند فرهنگ سلطه یا استکبار است.
- فرهنگ جهانی مطلوب سعادت همه‌ی انسان‌ها را می‌خواهد و عقاید و ارزش‌های عام مانند حقیقت، معنویت، عدالت، آزادی، مسئولیت و عقلانیت دارد.
- فرهنگ جهانی مطلوب تفاوت‌ها را می‌پذیرد و محترم می‌شمارد؛ مانند مراسم حج.

بیندیشید

صفحه ۱۹

۲۵

آیا فارابی با این توضیحات، آرمان و ارزش اجتماعی برتر جامعه‌ی تغلب را به شما معرفی کرده است؟ آیا چنین فرهنگی در محدوده‌ی مرزهای جغرافیایی و قومی خود باقی می‌ماند؟ اگر چنین فرهنگی در راه جهانی شدن قدم بگذارد، چه آثار و نتایجی در پی دارد؟

آرمان برتر: بله، ارزش اجتماعی برتر جامعه‌ی تغلب غلبه بر دیگر ملت‌ها و تحقیر و تسلط بر آن‌هاست؛ آنان خود را برتر می‌دانند و می‌خواهند دیگران آن‌ها را ستایش کنند.

باقی ماندن در مرزها: خیر؛ چون هدف آن‌ها غلبه بر دیگران است، از مرزهای جغرافیایی و قومی خود عبور می‌کنند.

آثار: اگر چنین فرهنگی جهانی شود، فرهنگ سلطه و استکبار پدید می‌آید؛ جهان به مرکز و پیرامون تقسیم می‌شود، ملت‌ها خوار و مقهور و بهره‌کشی می‌شوند، نابرابری و جنگ و کشتار و تقابل فرهنگ‌ها افزایش می‌یابد و هویت و استقلال ملت‌ها از بین می‌رود.

تحلیل کنید

صفحه ۲۲

۲۶

به نظر شما فرهنگ سلطه به دنبال چه نوع تأثیرات فرهنگی بر جوامع مغلوب است؟ چرا؟

فرهنگ سلطه می‌کوشد عقاید، ارزش‌ها، زبان و سبک زندگی خود را در جوامع مغلوب رواج دهد و آن‌ها را به برتری فرهنگ خود قانع کند و هویت فرهنگی خود آنان را سست یا حذف کند.

دلیل: غلبه‌ی نظامی به تنهایی پایدار نیست و با ضعف قدرت مهاجم از بین می‌رود، ولی اگر ملتی هویت فرهنگی خود را از دست بدهد و برتری فرهنگ غالب را بپذیرد، خود برای مسیر دلخواه سلطه‌گر حرکت می‌کند و سلطه ادامه می‌یابد و منابع و بازارش در اختیار او می‌ماند.

مفاهیمی چون «تهاجم فرهنگی»، «شبیه‌خون فرهنگی» و «ناتوی فرهنگی» به کدام یک از مراحل استعمار مرتبط‌اند؟ به نظر شما کشور ما برای مقابله با این شکل از استعمار چه ظرفیت‌هایی دارد؟

این مفاهیم به مرحله‌ی استعمار فرانو مرتبط‌اند که در آن استعمارگران بیش از ابزارهای نظامی، با ابزارهای فرهنگی و علمی، به‌ویژه رسانه‌ها و فناوری اطلاعات، به عقاید و ارزش‌های فرهنگ‌های دیگر هجوم می‌برند. ظرفیت‌های کشور ما: فرهنگ غنی ایرانی - اسلامی و عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول اسلام، زبان و ادب فارسی، میراث تاریخی و هنری، تجربه‌ی انقلاب اسلامی و مقاومت، جوانان تحصیل‌کرده، دانشمندان و علمای دینی، و امکان تولید محتوای رسانه‌ای و فناوری بومی.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

جدول انواع استعمار و ابزارها را کامل کنید.

انواع استعمار

وضعیت استعمارگران و مجریان	ابزارها	انواع استعمار
استعمارگران آشکار و حاضر در مستعمره	قدرت نظامی و سیاسی، اشغال مستقیم سرزمین‌ها	استعمار قدیم
استعمارگران پنهان و مجریان آشکار	قدرت اقتصادی، سازمان‌های بین‌المللی اقتصادی و سیاسی، دولت‌های دست‌نشانده و کودتا	استعمار نو
استعمارگران و مجریان هر دو پنهان	ابزارهای فرهنگی و علمی، به‌ویژه رسانه‌ها و فناوری اطلاعات	استعمار فرانو

خلاصه کنید: مطالب مهم درس را در قالب جمله بنویسید. مفاهیم اساسی (فرهنگ سلطه و ...) را تعریف کنید یا ارتباط آن‌ها را نشان دهید.

مفاهیم اساسی: فرهنگ سلطه، جهان‌گشایی و امپراتوری، امپریالیسم، استعمار، استعمار نو، استعمار فرانو، تهاجم فرهنگی.

- برخی فرهنگ‌ها سلطه بر دیگران را ارزش برتر می‌دانند و با جهان‌گشایی و امپراتوری از مرزهای خود عبور می‌کنند.
- غلبه‌ی نظامی همیشه به غلبه‌ی فرهنگی نمی‌انجامد؛ مغولان و سلوکیان نتوانستند فرهنگ خود را گسترش دهند و مغولان در فرهنگ اقوام مغلوب هضم شدند.
- امپریالیسم به هر نوع سلطه گفته می‌شود و صورت‌های سیاسی، اقتصادی و فرهنگی دارد.
- استعمار از قرن پانزدهم میلادی توسط اروپاییان آغاز شد و در قرن نوزدهم به اوج رسید؛ با برده‌داری و نسل‌کشی بومیان همراه بود.
- استعمار نو با استفاده از مجریان بومی، نهادهای بین‌المللی و کودتا و استعمار فرانو با ابزارهای فرهنگی و رسانه‌ای و هدف قرار دادن هویت فرهنگی ملت‌ها شکل گرفت.

در کتاب جامعه‌شناسی (۱) با ارزش‌های اجتماعی اسلام آشنا شدید. کدام یک از این ارزش‌ها با حاکمیت‌های قومی - قبیله‌ای نادیده گرفته می‌شد؟ درباره‌ی نادیده انگاشتن ارزش‌های اجتماعی چون اخوت اسلامی، عدالت، ضابطه‌گرایی (در مقابل رابطه‌گرایی) و ... تحقیق کنید.

- **اخوت اسلامی:** اسلام همه‌ی مسلمانان را برادر می‌داند، اما حاکمان قومی و قبیله‌ای (مانند برخی خلفای اموی که عرب را بر غیرعرب برتر می‌دانستند) برتری قومی و نژادی را جایگزین کردند و میان مسلمانان تبعیض گذاشتند.
 - **عدالت:** بیت‌المال میان خویشان و قبیله‌ی حاکم تقسیم و ثروت در دست اشراف انباشته شد و حق مردم ضایع گردید.
 - **ضابطه‌گرایی:** به جای شایستگی، تقوا و قانون، خویشاوندی و وابستگی قبیله‌ای ملاک انتصاب‌ها و تصمیم‌ها شد؛ یعنی رابطه‌گرایی جای ضابطه‌گرایی را گرفت.
 - **برابری و مشورت:** سلطنت موروثی جای شورا و مسئولیت‌پذیری حاکم در برابر مردم را گرفت.
- نتیجه: ارزش‌های اجتماعی اسلام در ظاهر پذیرفته می‌شدند ولی در رفتار قدرت‌ها بر پایه‌ی روابط قبیله‌ای نادیده گرفته می‌شدند.

درباره‌ی تأثیرات صد سال اخیر ناسیونالیسم در جهان اسلام تحقیق کنید.

- ناسیونالیسم (ملی‌گرایی) قوم، نژاد، زبان و سرزمین را اساس هویت قرار می‌دهد و پیوند دینی را کم‌رنگ می‌کند.
- پس از فروپاشی عثمانی، مرزبندی‌های ملی تحت حمایت قدرت‌های استعماری، جهان اسلام را به کشورهای کوچک‌تر و رقیب تقسیم کرد.
- وحدت امت اسلامی تضعیف و اختلاف‌های قومی، عربی - ترکی و عربی - ایرانی تشدید شد.
- استعمارگران از آن برای حذف مظاهر فرهنگ اسلامی و تضعیف مقاومت جوامع مسلمان استفاده کردند.
- به دلیل ناهماهنگی با فرهنگ مردم مسلمان، مردم آن را کمتر پذیرفتند و جنبش‌های دینی در برابر آن پدید آمد.

این جواب ممکن است دقیق نباشد.

نمودار مراحل گسترش فرهنگ اسلامی (عصر نبوی، دوران خلافت، دوران استعمار، عصر بیداری) را کامل کنید.

مراحل گسترش فرهنگ اسلامی

ویژگی‌ها	مرحله
شبه جزیره فرهنگ جاهلی قبیله‌ای داشت؛ پیامبر پس از ۱۳ سال دعوت و ۱۰ سال حکومت موانع سیاسی را برطرف کرد، گروه‌ها به اسلام گرویدند و نامه‌ی دعوت به ایران و روم فرستاده شد.	عصر نبوی
از رحلت پیامبر تا خلافت اموی، عباسی و عثمانی؛ ارزش‌های جاهلی و روابط قبیله‌ای دوباره پدیدار شد، اما عالمان مسلمان ارزش‌های جهانی اسلام را از مرزها عبور دادند و مهاجمان را در خود هضم کردند.	دوران خلافت
نفوذ و سلطه‌ی دولت‌های غربی؛ استبداد قومی به استبداد استعماری تبدیل شد و برای تأمین نیاز غرب مظاهر فرهنگ اسلامی را حذف می‌کرد.	دوران استعمار
مقاومت ریشه‌دار در فرهنگ اسلامی و هشدار متفکران جهان اسلام؛ انقلاب اسلامی ایران نقطه‌ی عطف و آغاز مرحله‌ی جدید گسترش فرهنگ جهانی اسلام است.	عصر بیداری

خلاصه کنید: مطالب مهم درس را در قالب جمله بنویسید. مفاهیم اساسی (عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام و ...) را تعریف کنید یا ارتباط آن‌ها را نشان دهید.

مفاهیم اساسی: عقاید و ارزش‌های جهانی اسلام، توحید، فطرت، عصر نبوی، دوران خلافت، دوران استعمار، عصر بیداری اسلامی، ناسیونالیسم.

- دین اسلام عقاید و ارزش‌های جهان‌شمول دارد؛ توحید، انسان مختار و مسئول و خلیفه‌ی خدا، و عقل، عدالت و آزادی مستضعفان از ارکان آن است.
- فرهنگ اسلامی چهار مرحله‌ی تاریخی داشته است: عصر نبوی، دوران خلافت، دوران استعمار و عصر بیداری اسلامی.
- در دوران خلافت و با غلبه‌ی قدرت‌های قومی و قبیله‌ای، ظرفیت‌های فرهنگ اسلامی کامل آشکار نشد اما عالمان مسلمان آن را گسترش دادند.
- در دوران استعمار، استبداد قومی به استبداد استعماری تبدیل شد و مظاهر فرهنگ اسلامی حذف می‌شد.
- انقلاب اسلامی ایران نقطه‌ی عطف بازگشت به فرهنگ اسلامی و آغاز مرحله‌ی جدید گسترش فرهنگ جهانی اسلام است.